

TIL VA TAFAKKUR MASALASIGA MILLIY YONDASHUV

Tojiboyeva Mushtariy Rustam qizi
Tursunqulova O'g'iloy Tuyg'un qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti
universiteti magistrantlari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20423281>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 24-may 2026 yil
Ma'qullandi: 26-may 2026 yil
Nashr qilindi: 28-may 2026 yil

KEY WORDS

til va tafakkur, milliy yondashuv, konsept, lingvokulturologiya, kognitiv semantika, diskurs, korpus tahlili.

ABSTRACT

Ushbu maqola til va tafakkur munosabatini milliy yondashuv asosida qayta talqin qilishni maqsad qiladi. Tadqiqotda tilni faqat kod yoki aloqa vositasi emas, balki ijtimoiy tajriba, tarixiy xotira va madaniy qiymatlarni tashuvchi kognitiv mexanizm sifatida ko'ruvchi integrativ model taklif etiladi. Metodologiya sifatida konseptual tahlil, kognitiv-semantik rekonstruksiya, diskurs tahlili hamda o'zbek tilidagi korpusiy kuzatuvlar birlashtirildi; shuningdek, qiyosiy tipologik dalillar yordamida milliy tafakkur indikatorlari ajratib ko'rsatildi. Ilmiy yangilik til birliklarining milliy konseptlar bilan bog'lanish zanjirini operatsionlashtiruvchi ko'rsatkichlar tizimi, ya'ni leksik-semantik maydonlar, metafora tarmoqlari va pragmatik me'yorlar orqali tafakkur izlarini aniqlash usulining takomillashtirilishi bilan belgilanadi. Amaliy jihatdan natijalar lingvokulturologik ta'lim, tarjima va matn tahlili amaliyotida milliy semantika va konnotatsiyani aniqlashtirishga xizmat qiladi.

Til va tafakkur masalasi inson bilimining markaziy tugunlaridan biri bo'lib, uning ta'rifi tilda ifodalangan ma'no tuzilmalari bilan aqliy jarayonlarning o'zaro shartlanganligini izohlashdan iborat. Ushbu muammo mexanizm jihatidan shuni ko'rsatadiki, tafakkur voqelikni kategorial ajratadi, til esa shu kategoriya va munosabatlarni belgilar tizimi orqali mustahkamlaydi, natijada fikrning shakli va mazmuni muayyan til tajribasi bilan birga rivojlanadi. Masalan, o'zbek tilidagi qarindoshlik atamalari, hurmat-odob shakllari va muomala formulalari ijtimoiy munosabatlarni nozik darajada farqlashga xizmat qiladi va shu farqlashlar kundalik qaror qabul qilishda ham mental tayanch vazifasini bajaradi. Raqamiy ko'rsatkich sifatida, korpusiy kuzatuvlarda rasmiy va norasmiy murojaat birliklarining matn janriga ko'ra sezilarli nisbatda almashishi qayd etiladi: publitsistik va rasmiy uslubda hurmat markerlari ulushi badiiy dialoglarga nisbatan yuqoriroq bo'lishi kuzatiladi, bu esa pragmatik tanlovning tizimlilikini anglatadi. Ilmiy izoh shundan iboratki, bunday tizimlilik milliy yondashuv uchun

muhim, chunki u tildagi formal belgilarni emas, balki ularning madaniy-kognitiv motivatsiyasini, ya'ni "nega aynan shunday" degan savolni tahlil qilishga undaydi¹.

Til va tafakkur munosabatiga milliy yondashuvning ta'rifi muayyan xalqning tarixiy tajribasi, qadriyatlar tizimi va kommunikativ me'yorlari til birliklarida qanday kodlanishini hamda bu kodlash tafakkur stereotiplari va konseptual xaritalarga qanday ta'sir etishini izlashdir. Mexanizm sifatida milliy yondashuv lingvokulturologik konseptlar, ramziy obrazlar, prototiplar va metafora modellari orqali til ma'nosining "ichki motivi"ni tiklaydi, so'ngra bu motivning diskursdagi ishlashini, ya'ni qanday vaziyatda qaysi ma'no faollashishini ko'rsatadi. Masalan, "or-nomus", "qadr", "baraka", "savob" singari birliklar ko'pincha axloqiy baholashni tezkor ishga tushiruvchi kognitiv tugunlar bo'lib, muhokama jarayonida dalilning o'rnini qisman baho bilan to'ldirishga moyillik yaratadi. Raqamiy dalil sifatida, so'rovnoma va matn tahlillariga tayangan ayrim ishlarda (o'quv auditoriyalarida) baholovchi leksika ulushi neytral xabar berish vositalariga nisbatan yuqoriroq chiqishi ko'rsatilgan, bu milliy pragmatikaning baholashga moyilligini ehtimoliy indikator sifatida ko'rsatadi. Ilmiy izoh esa shuni ta'kidlaydiki, milliy yondashuv deterministik xulosa bermaydi, aksincha ehtimollik va kontekstga bog'liqlikni saqlagan holda, til materialidan tafakkur tendensiyalarini chiqaradi; bu yondashuv Sapir-Whorf an'analarini keskin shaklda takrorlamasdan, "zaif nisbiylik" g'oyasi bilan uyg'unlashadi²

Mavzuning dolzarbligi ta'rifi shundan iboratki, globallashuv va raqamli kommunikatsiya sharoitida milliy semantika va tafakkur indikatorlari tez o'zgaruvchi diskurslarda qayta taqsimlanadi, natijada tarjima, ta'lim va madaniy muloqotda ma'no yo'qotish xavfi ortadi. Mexanizm nuqtayi nazaridan, yangi kommunikativ platformalar qisqa shakl, mem, iqtibos va vizual-metaforik birliklarni ko'paytiradi, bu esa an'anaviy izohli nutqdan farqli tarzda, ma'noni ko'proq presuppozitsiya va umumiy fond bilimga suyantiradi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda qisqa iboralar bilan "qadr", "baraka" yoki "andisha" kabi konseptlar tez-tez chaqiriladi, biroq ularning aniq mazmuni turli guruhlar tajribasiga ko'ra farqlanishi mumkin. Statistik kuzatuv sifatida, raqamli matnlarda qisqartmalar, emotiv komponent va baholovchi so'zlar ulushi bosma matnlarga nisbatan yuqoriroq ekani ko'p tilshunoslik monitoringlarida qayd etiladi, bu o'zbekcha raqamli diskursda ham shunga o'xshash tendensiya bo'lishini taxmin qilishga asos beradi. Ilmiy izoh shuki, bunday sharoitda milliy yondashuv til va tafakkur munosabatini "muqim" hodisa sifatida emas, balki ijtimoiy-texnologik omillar bilan qayta sozlanadigan dinamik tizim sifatida ko'rishi zarur, va aynan shu nuqta maqolaning maqsad va vazifalarini belgilaydi.³

Tadqiqot materiali ta'rifi sifatida o'zbek tilidagi turli uslub qatlamlarini qamrab oluvchi matnlar majmui tanlandi: badiiy nasr, publitsistika, rasmiy-huquqiy hujjatlar va raqamli diskursdan olingan ochiq manbali yozishmalar. Mexanizm jihatidan bunday tanlov milliy

¹ Mahmudov N. Til va madaniyat: lingvokulturologik tadqiqotlar. Toshkent, Akademnashr, 2019. 240 b.

² Whorf B. L. Language, Thought, and Reality: Selected Writings. Cambridge, MIT Press, 1956. 297 p.

³ Safarov Sh. Pragmatika. Toshkent, O'zbekiston, 2013. 320 b.

tafakkur indikatorlari faqat bitta janrda “muzlab qolmaganini”, balki turli kommunikativ vaziyatlarda qay tarzda o‘zgarishini ko‘rsatishga yordam beradi, chunki konseptlar va pragmatik me‘yorlar kontekstga qarab qayta faollashadi. Masalan, rasmiy matnda “majburiyat”, “tartib”, “mas’uliyat” konseptlari normativ semantika bilan bog‘lanib kelsa, badiiy matnda ular ko‘proq personajning axloqiy tanlovi sifatida emotsional ranglanadi. Raqamij jihatdan material turli janrlar bo‘yicha muvozanat saqlash tamoyiliga tayandi, ya‘ni har bir qatlamdan yetarli hajmda namunalari olinib, umumiy tahlilda bitta manbaning ustunligi kamaytirildi. Ilmiy izoh shundan iboratki, milliy yondashuvda “milliy”likni topish uchun faqat folklor yoki klassik matnlarga suyanish metodologik torayishga olib keladi; shu sababli zamonaviy diskursni ham qo‘shish ilmiy asosli tanlov hisoblanadi.⁴

Nazariy asoslar ta‘rifi maqolada kognitiv semantika, lingvokulturologiya va diskurs tahlili chorrahasiga joylashtirilgan integrativ yondashuvdan iborat. Mexanizm sifatida, kognitiv semantika ma‘noni konseptual tuzilma sifatida izohlaydi, lingvokulturologiya esa shu tuzilmaning madaniy “sababini” va qadriyatlar bilan bog‘lanishini ochadi; diskurs tahlili esa bu ma‘no qanday ijtimoiy harakatga aylanayotganini, ya‘ni nutqiy strategiya va legitimlash mexanizmlarini ko‘rsatadi. Masalan, “andisha” konsepti ba‘zan ehtiyotkorlik strategiyasi sifatida baholansa, ba‘zan ijtimoiy bosimning yumshoq shakli sifatida ko‘rinadi, va buni faqat lug‘aviy ta‘rif bilan cheklab bo‘lmaydi. Statistik ko‘rsatkich sifatida, konseptning ko‘p ma‘nolilik darajasi uning turli kontekstlarda kollokatsion kengayishi bilan baholanadi, ya‘ni u qanchalik ko‘p turdagi fe‘l va sifatlar bilan biriksa, shunchalik pragmatik ko‘lamga ega bo‘ladi. Ilmiy izoh shuki, kollokatsion tahlil konseptni “mavhum” tasvirlashdan qutqarib, kuzatiladigan til faktlariga bog‘laydi va milliy yondashuvning empirik tayanchini kuchaytiradi [6].⁵

Tadqiqot usullari ta‘rifi uch bosqichli protsedurani o‘z ichiga oladi: konseptual xaritalash, metafora va metonimiya rekonstruksiya, hamda pragmatik me‘yorlar bo‘yicha diskursiy kodlash. Mexanizm jihatidan, birinchi bosqichda kalit leksik birliklar atrofida semantik maydonlar tuzilib, prototip va periferik elementlar ajratiladi; ikkinchi bosqichda ma‘no ko‘chish yo‘llari aniqlanib, konseptning obrazli modeli chiziladi; uchinchi bosqichda esa nutqiy aktlar va muomala strategiyalari tahlil qilinib, ma‘no tanlovi qaysi ijtimoiy vaziyatda ustun bo‘lishi qayd etiladi. Masalan, “yuz” leksemasi jismoniy a‘zo sifatidagi ma‘nodan tashqari “obro“, “uyat“, “hurmat” kabi konseptlarga metonimik ko‘prik bo‘lib xizmat qiladi, bu milliy muomala me‘yorlarida yuzni saqlash strategiyasini kuchaytiradi. Raqamij ko‘rsatkich sifatida, kodlashda kamida bir nechta tahlil birliklari belgilab borilib, takrorlanish chastotasi va birikish tarmog‘i qayd etiladi; bu jarayon keyingi qiyosiy tahlilda tendensiyalarni sonli ifodalash imkonini beradi. Ilmiy izoh shundan iboratki, metodlarning bunday kombinatsiyasi til va tafakkur munosabatini bir yoqlama izohlashdan saqlaydi, chunki u ma‘noni ham tizim, ham amaliyot, ham tarixiy-madaniy qatlam sifatida ko‘rsatadi [5].

⁴ Маслова В. А. Лингвокультуроология. Москва, Академия, 2001. 208 с.

⁵ Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago, University of Chicago Press, 1980. 242 p.

Milliy konseptlar tizimi ta'rfi sifatida o'zbek tilidagi yuqori madaniy salmoqqa ega konseptlar klasteri ajratildi va ularning leksik-semantik maydonlari qayta qurildi. Mexanizm nuqtayi nazaridan, klasterlash konseptlarning bir-biri bilan qanday assotsiativ bog'lanishini ko'rsatadi: masalan, "qadr" konsepti "hurmat", "izzat", "obro'" bilan yaqin, biroq "burch" va "mas'uliyat" bilan ham ko'priklar orqali ulanadi, bu esa qadriyatlar tizimining tarmoqsimon tuzilishini anglatadi. Misol sifatida, matnlarda "qadr bilmoq", "qadr topmoq", "qadriga yetmoq" kabi birikmalar ma'noni dinamik jarayon sifatida beradi, ya'ni qadriyat tayyor holatda emas, balki amaliy harakat bilan tasdiqlanadi. Raqamiy natija sifatida, konsept atrofidagi kollokatsiyalar soni va ularning janrlar bo'yicha taqsimoti qayd etilganda, ayrim konseptlar rasmiy diskursda torayishi, badiiy va og'zaki uslubda esa kengayishi kuzatildi. Ilmiy izoh shuki, bunday taqsimot milliy tafakkur indikatorlari "bitta" semantik yadrodan ko'ra ko'proq janrga bog'liq profillar orqali namoyon bo'lishini ko'rsatadi, va bu milliy yondashuvning dinamik modelini qo'llab-quvvatlaydi.

Metafora tarmoqlari ta'rfi natijalarda konseptual metaforalarning takrorlanuvchi andozalari sifatida berildi va ularning milliy tajriba bilan aloqasi ko'rsatildi. Mexanizm jihatidan metafora abstrakt tushunchani konkret tajriba sohasiga ko'chiradi, natijada tafakkur murakkab hodisani tezroq "ko'rinarli" qiladi; bunday ko'chirishlar madaniyatda barqarorlashganda, milliy tasavvur uslubi paydo bo'ladi. Masalan, "ko'ngil" konsepti ko'pincha idish yoki makon sifatida tasvirlanadi, "ko'ngli to'ldi", "ko'ngli ko'tarildi", "ko'ngli cho'kdi" kabi birikmalar emotsional holatni fazoviy-energetik sxema orqali ifodalaydi. Raqamiy kuzatuv sifatida, emotsional holatlarni ifodalovchi birikmalar ichida fazoviy yo'nalish bildiruvchi fe'llar ulushi yuqori chiqishi konseptual metafora faolligini ko'rsatadigan indikator bo'ldi. Ilmiy izoh shundan iboratki, fazoviy metaforalar universal tendensiyaga ega bo'lsa-da, ularning qaysi konseptlarda markaziy bo'lishi milliy tajriba va kommunikativ odatlarning mahsuli bo'lib, o'zbek diskursida "ko'ngil" markaziy semantik tugun ekanini qayd etadi.

Pragmatik me'yorlar va muomala strategiyalari ta'rfi natijalarda milliy tafakkur bilan bog'liq "muloyimlik", "vositachilik" va "bilvosita aytish" kabi uslublar orqali ko'rsatildi. Mexanizm nuqtayi nazaridan, pragmatika til tanlovini vaziyat, ijtimoiy masofa va rol taqsimoti bilan moslashtiradi, natijada tafakkur muammoni to'g'ridan-to'g'ri mantiqiy yo'l bilan emas, balki ijtimoiy oqibatlarni oldindan hisoblash orqali yechishga moyil bo'ladi. Masalan, rad etish akti ko'pincha yumshatkichlar, izohli formulalar va kechiktiruvchi strategiyalar bilan beriladi, bu esa "yuzni saqlash" tamoyilining til orqali bajarilishini bildiradi. Raqamiy natija sifatida, rad etish va iltimos aktlarida modal birliklar va yumshatkichlarning takrorlanish chastotasi oddiy xabar gaplarga nisbatan sezilarli yuqori bo'lishi pragmatik kodlashda qayd etildi. Ilmiy izoh shuki, bu ko'rsatkichlar tafakkurning "ijtimoiy moslashuv" komponenti kuchli ekanini, ya'ni qarorlar ko'pincha normativ-etik filtrdan o'tishini bildiradi; bunday xulosa milliy yondashuvda til faktlari asosida ehtiyotkorlik bilan chiqarilishi lozim.

Natijalarni jamlovchi jadval ta'rfi sifatida konsept, asosiy indikator, mexanizm va diskursiy ko'rinishlar umumlashtirildi. Mexanizm jihatidan jadval turli darajadagi dalillarni bir matritsada jamlab, konseptual, metaforik va pragmatik qatlamlar o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi. Masalan, "qadr" konseptida leksik-semantik maydon keng, metaforik ko'chishlar me'yoriy, pragmatik qo'llanish esa baholash va legitimlashga xizmat qiladi. Raqamiy ko'rinishda jadvalda chastota darajalari sifatida past, o'rta, yuqori kabi gradatsiyalar berildi va ular korpusiy kuzatuvlardagi nisbiy ulushlar bilan moslashtirildi. Ilmiy izoh shundan iboratki,

jadval milliy yondashuvni “tasviriy” darajadan “operatsion” darajaga olib chiqadi, chunki u keyingi tadqiqotlarda tekshiriladigan ko’rsatkichlar tizimini beradi.

Konsept	Asosiy til indikatorlari	Kognitiv mexanizm	Diskursiy misol	Chastota darajasi
Qadr	Kollokatsiyalar tarmog’i	Qadriyatni jarayon sifatida qurish	Qadriga yetmoq	Yuqori
Andisha	Yumshatkichlar va bilvositalik	Ijtimoiy oqibatni oldindan hisoblash	Gapni aylantirib aytmoq	O’rta
Ko’ngil	Fazoviy-emotsional metaforalar	Emotsiyani fazoviy sxema bilan modellashtirish	Ko’ngli ko’tarildi	Yuqori
Yuz	Metonimiya va baholash	Obro’ va uyatni jismoniy obrazga bog’lash	Yuzini yerga qaratmoq	O’rta
Baraka	Sabab-oqibat ramziyati	Resursni axloqiy tartibga ulash	Barakasi ketdi	O’rta

1-jadval.

Olingan natijalarning ta’rifi shundan iboratki, milliy yondashuv til va tafakkur munosabatini konseptlar tarmog’i, metafora modellari va pragmatik strategiyalar birligi orqali ishonchliroq tushuntiradi. Mexanizm nuqtayi nazaridan, bu birlik uch darajali ishlaydi: birinchi darajada leksik tanlovlar konseptual yadroga ulanadi, ikkinchi darajada metafora va metonimiya abstraksiyani obrazlaydi, uchinchi darajada esa pragmatika ijtimoiy vaziyatda ma’no tanlovini boshqaradi. Masalan, “andisha” konsepti leksik ma’no sifatida ehtiyotkorlikni bildirsa-da, pragmatik darajada u rad etish yoki tanqidni yumshatish strategiyasiga aylanadi, natijada tafakkur “to’g’ridan-to’g’ri” emas, “munosabatni saqlash”ga yo’naltiriladi. Raqamiy solishtirish sifatida, bu maqoladagi ko’rsatkichlar tizimi bilan avvalgi yondashuvlarda faqat leksik lug’at ta’riflariga tayanilgan holatlar qiyoslanganda, indikatorlar soni ko’paygani sari izohning aniqligi ortishi kuzatiladi, chunki bitta belgi xulosani toraytirib yuboradi. Ilmiy izoh shuki, bunday natija kognitiv lingvistika va lingvokulturologiyada integratsiyaga chaqiruvchi qarashlar bilan mos keladi, ya’ni tilni faqat “tizim” emas, “amaliyotdagi tizim” sifatida ko’rish zarur.⁶

Natijalarni mavjud yondashuvlar bilan qiyoslash ta’rifi sifatida, universalistik va nisbiylikka asoslangan qarashlar o’rtasidagi muvozanat qayta ko’rib chiqildi. Mexanizm jihatidan, universalistik yondashuvlar kognitiv kategoriyalarning umumiylikini ta’kidlaydi, milliy yondashuv esa shu umumiy kategoriyalar qaysi konseptlar orqali va qaysi pragmatik odatlar bilan ustuvor bo’lishini ko’rsatadi, ya’ni farq “bor-yo’qlik”da emas, “taqsimot” va “faollik profili”da namoyon bo’ladi. Masalan, fazoviy metaforalar ko’p tillarda uchrasa ham, o’zbek tilida emotsional va axloqiy konseptlarning fazoviy sxemalar bilan bog’lanish intensivligi ayrim

⁶ Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago, University of Chicago Press, 1980. 242 p.

diskurslarda yuqoriroq ko'rinishi mumkin. Raqamiy dalil sifatida, konseptlar bo'yicha metaforik birikmalar ulushini janrlar kesimida o'lchash milliy profilni ko'rsatadi: badiiy matnda obrazlilik ko'payib, rasmiy matnda normativlik kuchayadi, bu esa tafakkur "uslublari"ning vaziyatga bog'liqligini bildiradi. Ilmiy izoh shundan iboratki, bunday qiyos "zaif nisbiylik" pozitsiyasini ilmiy jihatdan samarali qiladi, chunki u haddan tashqari determinizmga bormaydi va tekshiriladigan gipotezalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Amaliy ahamiyat ta'rifi maqola natijalarining ta'lim, tarjima va matn ekspertizasi uchun qo'llanmaliligida namoyon bo'ladi. Mexanizm sifatida, konseptual indikatorlar tizimi tarjimada to'g'ridan-to'g'ri ekvivalent topilmagan holatda kompensatsiya strategiyalarini tanlashga yordam beradi, ya'ni ma'no yo'qotilishi qaysi qatlamda sodir bo'layotgani aniqlanadi. Masalan, "or-nomus" yoki "andisha" kabi birliklar oddiy lug'aviy tarjimada torayib qolsa, pragmatik izoh, konnotatsion qo'shimcha yoki kontekstni qayta qurish orqali milliy semantika tiklanadi. Statistik ko'rsatkich sifatida, tarjima matnlarida konnotatsion xatolar ko'pincha baholovchi birliklar va murojaat shakllarida ko'proq uchrashi amaliyotda qayd etiladi, bu esa aynan shu indikatorlar bilan ishlash zarurligini ko'rsatadi. Ilmiy izoh shuki, natijalar lingvokulturologik kompetensiyani "intuitsiya"ga emas, kuzatiladigan til faktlari va indikatorlarga tayashga imkon beradi, bu esa ilmiy-amaliy standartlarga yaqinlashadi.

Tadqiqot cheklovlari ta'rifi sifatida material tanlovi va korpusiy qamrovning to'liqsizligi, shuningdek, ayrim konseptlarning mintaqaviy variantlari yetarlicha aks etmasligi qayd etiladi. Mexanizm jihatidan, milliy yondashuvda "milliy" degan kategoriyaning o'zi ichki xilma-xillikka ega bo'lib, shahar va qishloq diskursi, avlodlararo nutq odatlari, kasbiy submadaniyatlar ma'no taqsimotiga ta'sir qiladi, natijada umumlashtirish ehtiyotkorlik bilan amalga oshirilishi kerak bo'ladi. Masalan, bir konseptning yumshatkichlar bilan bog'lanishi ayrim guruhlarda kuchliroq, ayrimlarida esa bevositalik ko'proq bo'lishi mumkin, va bu farqni katta hajmli ma'lumotlarsiz qat'iy belgilash qiyin. Raqamiy jihatdan kelajakda yanada kengroq korpus, ko'p mintaqali respondentlar va uzunlamas kuzatuvlar talab etiladi, chunki dinamik o'zgarishlarni faqat kesim tahlil bilan to'liq ko'rish mushkul. Ilmiy izoh shundan iboratki, cheklovlarni tan olish milliy yondashuvni normativ bayon darajasiga tushirmaydi, aksincha uni tekshiriladigan ilmiy dasturga aylantiradi va keyingi izlanishlar uchun aniq metodik yo'nalish beradi.

Mazkur tadqiqot til va tafakkur munosabatini milliy yondashuvda izohlash uchun konseptual, metaforik va pragmatik indikatorlarni birlashtirgan integrativ modelni asoslab berdi. O'zbek tilidagi milliy salmoqqa ega konseptlar leksik-semantik maydonlar va kollokatsiyalar orqali tizimli tarmoq hosil qilishi, bu tarmoq janr va vaziyatga ko'ra turlicha faollashishi ko'rsatildi. Metafora va metonimiya mexanizmlari abstrakt axloqiy hamda emotsional mazmunlarni obrazli sxemalar orqali barqarorlashtirib, interpretatsiya jarayonida tezkor kognitiv yo'llar yaratishi aniqlandi. Pragmatik me'yorlar, xususan yumshatish, bilvositalik va ijtimoiy masofani hisobga olish strategiyalari milliy tafakkurda "munosabatni saqlash" komponenti kuchliligini ko'rsatuvchi til dalillari sifatida talqin qilindi. Natijalar milliy semantika va konnotatsiyani tahlil qilishni operatsion indikatorlar asosiga ko'chirishga xizmat qiladi hamda ta'lim va tarjima amaliyotida ma'no yo'qotishlarini kamaytirish uchun nazariy asos yaratadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Mahmudov N. Til va madaniyat: lingvokulturologik tadqiqotlar. Toshkent, Akademnashr, 2019.

2. Safarov Sh. Pragmatika. Toshkent, O'zbekiston, 2013.
3. Rahmatullayev Sh. Hozirgi o'zbek adabiy tili. Toshkent, Universitet, 2006.
4. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва, Академия, 2001.
5. Whorf B. L. Language, Thought, and Reality: Selected Writings. Cambridge, MIT Press, 1956.
6. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago, University of Chicago Press, 1980.

